List 9. **NOVICE** Tečaj XXIII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 1. marca 1865.

Klic
revežem na Notranjskem na pomoč.

Po strašno neugodnem vremenu preteklega leta bila je letina na Kranjskem sploh slaba, ne samo, da so malo malo pridelali, temuč tudi slabi so bili pridelki. V nekterih krajih te dežele se je tako malo pridelalo, da so ljudje že zdaj povžili večidel vse žito, kar so ga pridelali, tako da ga do prihodnje žetve nikakor ne bodo imeli zadosti za potrebni živež.

V kantonu ložkem in senožeškem, ktera sta zavoljo svojih klimatičnih in zemljiških zadev koristnemu kmetovanju malo ugodna, se že zdaj čuti velika stiska zavoljo hude letine lanskega leta. Preobilno deževanje bilo je strašno škodljivo ne samo rodovitnosti vsakoršnih sadežev, ampak je tudi storilo, da so se še tisti sadeži, kolikor malo se jih je pridelalo, naglo spridili, in se toraj tudi niso mogli hraniti. To se je sosebno zgodilo s podzemeljskimi sadeži, kteri so poglavitna hrana tistih krajev. Voda je nastopila večkrat po senožetih, tako, da se tudi skoraj nič sená ni nakosilo. Toča je večkrat tolkla in pokončala sadeže, kar jih moča ni spridila. Vrh tega je pogorela vas Jezero v kantonu loškem. Ta požar je pokončal vse premoženje prebivavcem in jim vzel pohištva.

Ravno taka nesreča je zadela, kakor je znano, tudi vas Podkraj v kantonu ipavskem, in prebivavci te vasi so prišli 15. julija 1864 po nesrečnem ognju ob več kakor 32.000 gold., v razvalinah svojih hiš glad in zimo trpé.

Revščina v teh krajih je zares velika!

Po sporočilih se že zdaj v malo kterih hišah najde kaj žita, toraj so tudi prav redka gospodarstva, v kterih se še kaj kruha nahaja; krompir in repa brez soli in začimbe (zabele) sta prebivavcem edina hrana k revnemu življenju. Pa tudi te hrane je tako malo, da jo utegne komaj še ene tedne za živež dovelj biti.

Če so že zdaj okoliščine teh revnih krajev tako strašno žalostne, kaj bo še le v prihodnje? Kolikor bolj od dne do dne pičla zaloga hrane pojema, toliko hujše žuga tem prebivavcem stradež, kterega najprvi nasledki so strašanske bolezni.

Ker mi ta strašna revščina v srce sega, in si na vso moč prizadevam jo polajšati in v okom priti nje daljnemu razširjanju, toraj se obračam do usmiljenja, ki so ga že tolikokrat skazali prebivavci kranjske dežele in nje glavnega mesta, ter zaupljivo prosim, da bi pomagali svojim ubogim sobratom z milodari v denarji ali v živežu, da se jim huda stiska polajša in zgodaj odvrne početek še hujše revščine.

Milodari se morejo naravnost izročiti c. kr. deželnemu predsedstvu ali v mestu ljubljanskem mestni gosposki, vredništvoma „Laibacher Zeitung“ in „Novic“, na deželi c. k. kantonskim gosposkam, povsod tudi prečastitljivi farni duhovščini.

Da se vestno razdelijo milodari, se bodo v polajšanje te reve na mestu postavile komisije, ktere se bodo posvetovale s prečastitljivo farno duhovščino, z župani in zaupljivimi možmi. Razglasilo se bo očitno, kaj se je nabralo, in kako se je razdelilo.

V Ljubljani 19. februarja 1865.

Janez baron Schloissnigg l. r.,
c. k. deželni poglavar.

Gospodarske stvari.

O pokončevanji gozda.

Dodatek za Notranjsko, za ložki in planinski okraj.

(Dalje.)

Tudi od logarjev sploh bi se dalo dosti povedati; al rečem naj le to, da so večkrat pravi reveži; njih življenje je dostikrat v smrtni nevarnosti; ako je logar zvest svojemu gospodu, se kmetu zameri; ako pa kmetu kaj spregleda ali za to kaj sebi v žep dene, je zopet v strahu, da ga drug pri njegovem gospodu ne razglasi; ako se enemu kaj spregleda, že drugi čez-nj gré, češ, če uni sme sekati, zakaj pa jaz ne? itd. Tako gré še več gozda pod zlo, ako se kterikrat primeri, da ga tri partije vživajo, namreč: grajščak, kmet in logar.

Kakor se dandanes z gozdom pri nas in drugod po svetu ravná, res ni mogoče, da bi ga toliko prirastlo, kolikor se ga poseka; naj se še tako kaznuje prestopnik, vendar ne bo nehal, zato, ker pravega reda ni, ene sili revščina, druge starodavna razvada, še druge pa misel, da imajo pravico do gozda; zato ne porajtajo, naj je še tako temna in grda noč, dež ali sneg, nič jih ne vdrží domá; ne smili se jim ne živina, ne sami sebi, naj je v nedeljo ali praznik; iz gozda mora les, naj je res za potrebo ali za par bokalov vina.

Če se tedaj premisli škoda, ki se gozdu dela, zraven pa dobiček, se pač vidi, da le redki so, ki so z gozdom obogateli, drugi pa niso nič boljši, dasiravno so dosti gozda ugonobili.

Priča nam je leto 1848, ko je bil svet nekako vès obnorel in je vse „fraj“ bilo. Planili so zdaj na prepovedance, na gozde, ki so jih samo zavolj kakega nesrečnega ogna varovali; posekali so vse od kraja, bukovino in jelovino, tako, da so vse ogolili; kar se je denarja za robo potegnilo, se je vse večidel sproti zapilo, in nobeden si ni s tem nič opomogel; še krčmarjem ni nič zaleglo, dasiravno se je pri njih veliko zapilo. Tedaj dobička ni bilo nobenega, gozda pa tudi ne.

Kako bi se do pravega reda in boljše varčnosti z gozdi prišlo, je težavna reč, ako se premisli na za-

drege med kmeti in grajščaki. Da bi se pa vendar le pokončevanju v okom prišlo, se želí splošno, ker se že dolgo govorí, da bi se gozd najprej razdelil, toda ne na vsakega posestnika posebej, ker s tem bi ne bilo nobenemu kraju nič pomagano; zapravljivci in pijanci bi kmali svojega ogolili, potem bi pa drugim kradli. Treba je tedaj, da bi se na občine, od ene do pet sosesk vkup, odmeril, kakor lega gozda in kraj dotičnim vasém prav kaže; ti bi si lahko izvedenega logarja držali, da bi skrbel za varčnost v gozdu, in kar bi bilo enemu ali drugemu odkazano posekati, da se čisto iz gozda vzame, naj so že veje, vrhovi ali trske. To bi kmetu za kurjavo veliko zdalo, da bi ne bilo treba zmiraj posebej dreves sekati za drva.

Ko smo poslance volili v deželni zbor, mislili smo, da bodo oni te naše rane in še druge bolečine odkrili. Ne tajim, da res veliko rečí so nam na dan spravili in nekteri prav možato govorili, za to in uno potrebno stvar; al željno smo mi Notranjci pričakovali od svojih zastopnikov, kdaj da bomo slišali ali v kakem časniku brali, kar se gozdov tiče; al žalibog! da se je v deželnem zboru tako malo omenilo o tej jako potrebni in važni reči.

Ko bi se bilo toliko besed skvarilo o potrebi pravega reda z gozdom, kakor se je o ljubljanski bolnišnici, o kteri ni bilo nič govoriti, ker deželni odbor je storil, kar je silna potreba bila, gotovo bi bili vedili, pri čem da smo. Res, da ta reč ne gré tako hitro in da se ne dá mahoma obravnovati, toda z odlašanjem se tudi naprej ne pride.

Naj še par let to tako ostane, da se ne predrugači, ne bo ne kmetu ne grajščaku veliko ostalo v gozdu.

Že zdaj se čuti pomanjkanje, posebno po žagah. Prejšnja leta so žage imele za celo leto dosti krlov rezati brez bukovih čokov, zdaj pa jim jih tako primanjkuje, da, kjer so imeli po dve žagi, so eno podrli, ker zdaj ena nima več kakor za pol leta rezati; sicer večidel stojé. Tudi zverjadi se zdaj malo nahaja v gozdu, posebno polhi so se tako iztrebili, da, kjer jih je eden en večer do 100 lahko vjel, jih zdaj komaj od 20 do 40 vjame. Sme se reči, da v poprejšnjih časih, ko je bukov gozd še bil, se je štelo 1000 polhov na enega lovca leto in dan. Vidi se iz tega, koliko se je polhovega mesa povžilo in veliko polhovih kožic in kap (kučem) na Česko prodalo, — zdaj je pa skorej vse proč. (Kon. prih.)

Gospodarske skušnje.

* Rožje dober gnoj. Ni prav ne, vinorejci! da rožje, ko trte obrežeste, z vinograda domú spravljate ter ga deloma v peči, deloma na sv. Ivana dan požgeste in popaliste. Gotovo bi tega ne storili, ako bi vedili, da je rožje za trte same jako jako dober gnoj. Ako hočete kak vinograd pognojiti, podkopajte k vsaki trti enmalo rožja. Rožje, ki v zemlji počasi gnjije, je prav dober gnoj in trpí vam véliko veliko let, več kakor vsak drug gnoj. Vinorejci! bodite tedaj v tem prihodnjič bolj varčni in ne pokvarjajte rožja.

A. Žgur.

Národne stvari.

V brambo Jugoslovanov.

Časniki dunajski pišejo, da gosp. državni minister Schmerling ob priliki, ko je v finančnem odseku šlo za podporo senjskih frančiškanov s 4000 gold. iz državne denarnice, je bil za to, da se jim izbriše ta podpora, ker ti minihi so pri volitvah dalmatinskih deželnih poslancev nasproti delali vladi in s tem očitno pokazali sovraštvo do Avstrije. Nam ni znano, kaj so pregrešili senjski frančiškani, da je gosp. državni minister tako bridko besedo spregovoril o njih; al to nam priča zgodovina, da prav ta samostan, ki je za omiko naroda mnogo koristil po šolah svojih, je bil, ki je leta 1797 po svojem delegatu patru Andreju Dorotiću v imenu dalmatinskih vasí in mest prostovoljno izročil se geslu avstrijskega carstva, — da leta 1809 je en frančiškan iz tega samostana na čelu dalmatinske deputacije prisegal zvestost cesarju avstrijskemu, — da Francozi, prisedši v Dalmacijo, so 3 duhovne iz tega samostana obesili kot „avstrijske puntarje“ itd. To vse je storil ta samostan za Avstrijo. Misliti se mora po pravici po vsem tem, da še dandanes nepremakljiv stojí za Avstrijo.

Če se nahaja ktera stranka, kakor se je že v dunajskih časnikih pisalo, ki neprenehoma natolcuje južne Slovane, da so podobni italijanissimom, je to natolcevanje v nebo vpijoča krivica, ki se dela najzvestejšim narodom avstrijskim!

Palacky je leta 1848 s kratko pa tehtno besedo izgovoril program vseh Slovanov avstrijskih, rekši: „Ako bi ne bilo Avstrije dozdaj, napraviti bi jo morali sami.“ Ali more kdo dokazati, da je kteri koli narod jugoslovanski kdaj djansko drugače ravnal, kakor po tem programu? Ne le, da prirojena vernost in udanost do cesarskega prestola veže Slovane v Avstrijo in da je živa resnica, kar je Koseski naš rekel, da „hrib se omaja in hrast, zvestoba Slovencev ne gane“, temuč tudi to je, kar je Toman v državnem zboru dobro povdaril, da tudi sebičnost avstrijske Slovane veže z Avstrijo, sicer bi jih požrla ali Nemčija ali Madjar ali Italijan, ker samotež bi bili preslabi zdržati se.

In kaj pričuje zgodovina?

So li morebiti Slovenci — krepko trdi „Zukunft“ — nasprotniki Avstrije? Oni, ki nič druzega ne zahtevajo kot ravnopravnost v šoli, v uradnijah in postavodavstvu? Oni, kterih srce je Vodnik svetu razodeval, pevši „Estrajh za vse“! — oni, ki so v viharnih časih leta 1848 stali za Avstrijo kot skala, — ki so odbili „črno vojsko“ (Landsturm), v ktero so vabljeni bili od nemške strani zoper Dunaj, — oni, ki so nabirali denar za armado Jelačičevo, da je rešil Avstrijo pogube? Oni, ki po svojih narodnih zastopnikih v deželnih in državnih zborih zastavo avstrijsko tako visoko držijo?

Ali to so nasprotniki Avstrije? Ker jim protivniki ne privoščijo ravnopravnosti in se odkritosrčno borijo zoper to počenjanje, ali je to nasprotstvo?

Ali so dalmatinski Slovani nasprotniki Avstrije? Nikdar nikoli! V tem ko italijanissimi kujejo „unità Italia“ (edino Italijo), terjajo ti Slovani zedinjenje s Hrvaško in Dalmacijo, ki ste se 1527 iz proste volje združili z Avstrijo in hišo habsburško in ste zmiraj nepremakljivi stali pri Avstrii.

Ali so morebiti Slovani trojedine kraljevine nasprotniki Avstrije? Ni mogoče! Ogerska bojišča 1848. in 1849. leta in itališka 1848., 1849. in 1859. leta so krvave priče udanosti avstrijske. Naj vsak, kdor dvomi, se ozre na tistih 2400 hrvaških vdov, kterih možje so smrt storili za Avstrijo 1848. in 1849. leta; naj pogleda na Vojaško granico, ktera, čeravno še ne vživa ustavnih pravic, potrpežljivo čaka ure, ki njene junake kliče v boj za Avstrijo!

Ali to so nasprotniki Avstrije?! Ali je to zahvala za njih žrtovanje?

Naj bi se premislilo, kaj se govorí, ali pa dokazalo, da ni tako. Facta loquuntur!

Ako pa kteri gospodje na viših mestih mislijo, da tisto natolcevanje je resnica, ki ga trosijo po svetu iz dispozitionsfonda pitani pisarji, kteri so za Meterniha ravno tako pisali kakor za Bacha, in kterim je v mnogonarodni Avstrii nemštvo zlato têle, kteremu bi se morali vsi narodi uklanjati, jim odgovorimo le s besedami Njih Veličanstva, ki jih nismo pozabili in jih ne bomo pozabili, ker so nam edino sveto vodilo:

„Enaka bremena, enake pravice! Gleiche Lasten, gleiche Rechte!“

Slovensko slovstvo.

Še nekaj o „Čitalnici“

izdani po Ivanu Gršaku.

—M— Ljudí bi lahko tudi po tem razredil, kako knjige beró.

Večina ne bere prav nič, srednje število bere iz dolgega časa ali radovednosti, majhno pa je število takih, ki knjige beró iz ljubezni do omike.

Taki razredi se nahajajo pri vsakem narodu in kolikor manji je narod, toliko manje je število tistih, ki iz ljubezni do dušnega izobraženja knjige beró. Naš narod je med manjimi, tedaj ima pri nas pisatelj posebno veliko pogumnosti in zaupanja, ki se podá v nevarnost, knjigo pisati za tisti del bravcev, ki so izobraženi ali želé izobraziti se. Ker število tacih bravcev je pri nas kaj pičlo, in še ti segajo raji po tujih kakor po domačih knjigah, češ, da je naše slovstvo premalo izobraženo. Tako se pisar trudi in mudi, žrtuje novce in nazadnje narodu knjigo daruje v jurističnem pomenu — a nič za njo ne dobí.

V to nevarnost se je podal Ivan Gršak s svojo „Čitalnico.“

Z mladensko močjo in srčnostjo se je namenil vojskovati proti tisti mogočni pošasti, ki je tudi na Slovenskem domá, ki je zamorila že toliko dobrega, ki nam namerja še vprihodnje narodni napredek ovirati. Ta mogočna pošast je nevednost. „Nevednost je res najdražja stvar v deželi.“ Nevednost in revščina ste si nesrečni sestri. Uboštvo tudi tlači moštvo. Brez nekake omike ni blagostanja, posebno stanovitnega ne. Prvi zvezek „Čitalnice“ je tedaj namenjen ravno omiki in blagostanju, in pričakovati smemo po tem, kar se bere v prvem zvezku, da je pisatelj kos svoji nalogi, da bo njegovo početje hvalo in podporo dobilo med narodom in da bo narodu obilno koristilo.

Pisatelj, vedé, kako malo je pri nas število pravih bravcev, si je prizadel knjigo napraviti tako zanimivo, da bo vstrezala omikanim in radovednim bravcem; celó tisti, ki raji sega po tujih knjigah, bo v enem zvezku našel toliko zbranega blaga, da bi ga drugod iskati moral v mnogih bukvah.

Prvi sestavek „o obrestih in obrestnih postavah“ nas postavi na polje, ktero je pri nas dozdaj bilo malo- in le bolj praktično obdelovano; težko pa je o reči, dozdaj skoraj nenavadni, pisati domače, lahkoumevno in ne učenjaško dolgočasno. Reči se mora, da je knjiga pisana, kakor se mora pisati za narod, ki je nekoliko izobražen. Kdor bolj gleda na reč, kakor na besede, tudi ne bo zapazil nekterih slovniških hib, ki so raztresene po knjigi.

Naš narod je posebno sedanje dni resnoben, šale ne ljubi o resnobnih rečéh, kakor so, na priliko, vse denarne zadeve. Naš narod je pa tudi bistroumen; žali ga, ako pisatelj tako piše, kakor bi bravcu svoje misli posiliti hotel, ako pové eno isto reč dvakrat in trikrat z drugimi besedami. V resnici dolgočasna se mu zdi knjiga, v kteri pisatelj vse pové, kar mu je na jeziku, tako da bravcu nič ne prepustí za lastno premišljevanje. Kjer je pa premišljevanje bolj težavno, treba je očividnih dokazov in primernih izgledov posebno v bolj nenavadnih predmetih, da si bravec nekaj odpočije in v domišlii previdi, kar je ravno z umom pretehtaval.

Gršak se je držal tega pravila.

Stavki so večidel kratki; misel se iz misli lahko razvija brez preskokov. Osnova in dokazovanje je jasno in bravec bo premislivši dalji oddelek rêči utegnil: ravno tako bi bil povedal tudi jaz, ako bi bil pred na to mislil. Taka beseda je znamenje, da je sestavek pisan v domačem jeziku. Teži in bolj važni oddelki so pojasnjeni z izgledi, kterih v knjigi, ki ni namenjena za samo vajene mislivce, ni lahko preveč. Tudi v tej knjigi bi bil pisavec smel še več izgledov vplesti, nekaj sestavkov tudi nekoliko podaljšati brez strahú, da bi knjiga preveč narastla ali dolgočasna postala.

V sestavku „o obrestih in obrestnih postavah“ je prvič določno dokazano, da gotovi denar res daje obresti. Tako je pisatelj tudi začeti moral. Pri vsakej vednosti je najprej treba podirati predsodke manj omikanih. Vemo pa, da manj omikani ljudje (namreč manj omikani ali neomikani v vednosti narodnega gospodarstva) malo vejo o obrestnih in kapitalnih lastnostih, da težko sprevidijo, kje neha koristni posojilec in se začne škodljivi odrtnik ali preobrestnik. Dokazano je, da umno posojevanje množí narodno premoženje, kakor, na priliko, poljsko obdelovanje. Tedaj je občnemu blagostanju škodljiv, kdor ima denar v zemlji ali skrinji zakopan, in nevarno bi bilo za vse varčne ljudí, kakor za tiste, ki kapitalov potrebujejo, ako bi se od denarjev ne smelo pametnih obresti jemati. — Kake pa so pametno obresti? Kmali je to dokazano z razlago obrestnih lastnost. V navadnih interesih tičí namreč prava obrest in pa zavarovališčina ali zavarovalna premija. Da se to bolj pojasni in razloči, je moral pisatelj bolj globoko seči v občno gospodarstvino vednost in dokazal je po postavah ponudbe in poprosbe naravo pravih obresti, po osebnem in zastavskem zaupanji pa bistvo zavarovališčine. — Po dognani teorii podá se pisatelj v drugem oddelku na zgodovinsko polje ter kaže, kako se je od nekdaj godilo obrestim, kake postave so zastran njih veljale in kako malo znane so še nedavno bile obrestne lastnosti. Povedano je tudi nekaj članov iz naše čez 60 let stare obrestne postave. Vsacemu je treba, da se jih dobro zapomni, posebno posodnikom, ki so v sedanjih denarnih zadregah skoraj popolnoma to postavo pozabili. Kar je dalje povedano o koristi ali nekoristi vsakoršnih obrestnih postav, naj vsak sam bere, ne bo se kesal. — Na koncu tega sestavka sem samo to želel, da bi pisatelj v kakem prihodnjem zvezku pristavil 3. in 4. del, da bi tam stopil iz teorije in zgodovine v našo ubogo sedanjost, in obširno razlagal, zakaj posebno kmet in stanovnik na kmetih tako težko kapitala dobí, čeravno ponuja popolno varnost zastran kapitala in obresti, in bi tudi povedal, kako bi se kmetu in malemu obrtniku pomagalo iz silnih denarnih zadreg. Te rečí so dosti vredne posebnega premišljevanja.

O drugem sestavku „banke in papirnati denar“ ne smem toliko govoriti, da ne bom preobširen. Težavno je bilo pisanje, lahko je branje, podučno in zanimivo. Lahko boš izvedel, zakaj papir za srebro veljá. Podučna je posebno zgodovina bankinih naprav; vidi se iž nje, koliko zmotnjav so morali ljudje prema-

gati, da so postali tako prebrisani kakor so zdaj, in da tudi zdaj še niso na vrhuncu vsega napredovanja. Ene reči pa bo bravec zastonj iskal v tem sestavku, namreč odgovora na vprašanje: iz kakih vzrokov naša dunajska banka svojih bankovcev ne plačuje v srebru po napisani vrednosti? Odgovor je obljubljen prihodnjič.

Naj omenim še en sestavek iz gospodarstvine vednosti o „številnih loterijah.“ O tej reči se je že veliko zastonj pisalo. Strast igranja in želja, kaj po sreči dobiti, se ne dá vničiti; kolikor bolj revni so ljudjé, toliko raje stavijo v loterijo; bolj potrebni bolj denarja iščejo. Pisatelj je to neukroteno strast po novi poti premagoval, da je dokazal, kako neprimerno malo stavec dobí, če tudi kaj zadene.

Sestavkov o krvnem kroženji in o potih človeške omike ne bom dalje popisaval, dosti je, če rečem, da je prvega pisal dr. Prelog, pisatelj makrobiotike, druzega pa dr. Šubic, ki nam je dobro znan po mnogih izvrstnih spisih.

Odlomek iz avstrijske zgodovine je spisal izdatelj sam. Hvale vreden je namen, seznaniti narod z zgodovino svoje velike domovine. Posebno lepo bo, ako bo pisatelj v enakih odlomkih tudi kazal slovensko in sploh jugoslovansko zgodovino. Če bomo vidili, kako so se obnašali naši očaki, posebno v starejših časih, se bomo tudi mi bolje obnašali. Znanje domače zgodovine ali žalostne ali vesele krepčá značaj in množí domorodno ljubav. Tudi slovanskih narodopisov pričakujemo.

Zadnji veči sestavek te knjige nam podaja kratek pa natančen pregled vseh veljavnih postav o skrbstvu in varstvu po občnem državljanskem zakoniku. Spisal je tudi ta sestavek izdatelj sam in obljubil prihodnjič prinašati pravice in postave za vsacega. Če smemo soditi po začetku, bodo taki sestavki čitateljem posebno všeč in koristni.

Prečitavši vso knjigo moram reči, da je res, kar so „Novice“ že unidan rekle, da ž njo je naše slovstvo ne po številu straní, ampak po važnem koristnem obsegu lepo pomnoženo. Želeti moram, da „Čitalnica“ še veliko let in stanovitno izhaja, ker namenila si je prinašati jedernate reči, kterih smo že dolgo pogrešali v domačem slovstvu.

„Ubi plurima nitent“ se ne spodtikajmo nad redkimi malenkostmi; saj je mladi izdatelj kos svoji nalogi; da ima le tudi srečo in obilno dvojnih podpornikov. Podporniki pisavci se lahko najdejo; podporniki bravci so pa pri nas kaj kasni, ker veliko imamo tudi med omikanimi stanovi tacih ljudí, kterih geslo je: „najdraži stvar v deželi je — knjiga.“ Imajo li na priliko, vsi udje čitavnic to knjigo? Imajo jo li vsi tisti, ki največ kričijo: knjig, knjig, časnikov, časnikov narodu slovenskemu! Preiščimo njih bukvarnico, da vidimo, ali res tudi ravnajo tako, kakor ženó glas. Besede so dober kup; ali z jalovimi besedami ne pomagamo pisateljem.

Slovstvo.

Književni oglasnik o „Čitalnici.“

Ker dobivam od vseh straní pohvalna in spodbadajoča pisma, se je že tudi drugi zvezek „Čitalnice“ začel tiskati. — Sestavki ne bodo tako dolgi kakor v prvem, pa zato mnogovrstneji; tudi mislim, da ne bo prišel nad 60 kr. — Zato prosim, da se blagovolijo oglasiti častiti bravci „Čitalničini“ brž ko jim je mogoče.

V Herbersdorfu 24. februarja 1865.

Ivan Gršak.

Očetu Bernardu:

Al bran' se je, bran' se je ne! — preslavlja vendar Te slava.
Da čast odbijaš od sebe — stanú Ti veleva postava!

Izpod Gorijancev. —f—.

Pisma slovenskega učenika

svojemu bratu.

(Dalje.)

16. Pismo.

Pod Ratitovcem na Gorenskem.

Mili moj brate! S sklepom zadnjega pisma skončal sem popis svojih obhodov po Holomucu. Vrnil sem se nazaj v Beč. Težka je bila ločitev meni in prijatlu, kteri me ni zapustil, dokler me hlapon ni zavozil ven iz revne lope holomuške postaje. — Kakor na potovanji tjè, sem tudi nazaj gredé sedel vedno pri oknu, in vedno nepristano pogledoval sprelepo Hano in njena mesta. Minuli so mi ko blisk spred očí: Holomuc, Prerava, Kromeriž in Napajedl, in hipoma smo bili v Beču. 27. dan oktobra sem še ondi ostal, pa le zato, ker mi jo je bil lukamatija zjutraj ravno pred nosom popihal iz južnega kolodvora. Kremžil se vendar zastran tega nisem; saj je na Dunaji tolikanj znamenitosti, da človek ne vé, kam bi očí obračal. — Pogledal sem ta dan najprej novo cerkev sv. Janeza Napomuka v „praterskih ulicah“, ki je bila zidana v letih 1840 — 1845. Sprelepe presne malarije Kupelwieser-jeve in Führihove kinčijo res ta božji hram. — Od tod šel sem gledat slovečega arsenala, ki stojí blizo južnega kolodvora in človeka siloma vleče na-se. Če ktero poslopje je vredno, da se mu pravi „ogromno“, zasluži to ime orožnica. Zidali so jo od leta 1849—1855. Tù so združene sedaj vse cesarske mašine in delavnice za vojskino orožje vse avstrijske armade; desetero parnih mašin goni njihove orjaške naprave. Razun tega se v teh velikanskih poslopjih nahajajo vojašnice, magacini, bolnišnica, muzej, cerkev itd. — Dolgosti ima arzenal 400, širjave 300, celi zunanji obrobek pa obsega 1400 sežnjev, ter je sezidan v nemško-bizantinskem in mavriškem zlogu. Da ta poslopja niso kar si bodi, nam je dovolj dokaza že to, ako pomislimo, da štejejo 8000 stanovnikov. Še marsiktero mesto jih nima toliko. V arzenalski muzeji so viditi posebne znamenitosti. Razun 150.000 raznovrstnih pušek vidimo tukaj spravljena razna orožja in oprave, ki so jih nosili sloveči vojskovodji, na pr. Bogomir Bouillonski, zapovednik križanske vojske in premagovavec Jeruzalema leta 1009, Atila, dobroznana „šiba božja“, Ludevik II. Madjarski, Libuša, Wlasta, Gustav Adolf švedski kralj, Radecki, Windischgratz in drugi. — Tudi mnogo zastav, dobljenih v turških in francozkih vojskah, ter mnogo mnogo druzih reči se tù shranjuje. Tudi cerkev je lepa. — Toliko le memo gredé o arzenalu; se vé, da bi se dalo o njem še stokrat več povedati.

Od arzenala sem šel proti Belvederu. Razdeljena so ta poslopja v zgornji in spodnji „Belvedere“, v sredi med njima pa se razprostira veliki cesarski vrt, nakitjen z raznovrstnimi cvetličnimi gredicami, ter okinčan z neštevilnimi kamnitnimi kipi, mnogoterimi ribnjaki, vodometi itd. V zgornjem Belvederu nahajajo se slikarije najslavniših slikarjev preteklih in sedanjih dni. V spodnjem Belvederu se nahaja po mnogih sobah razstavljena sloveča „Ambražka zbirka“, ki je bila iz Ambražkega grada v Tirolih le-sèm prinesena. Prečudne in preimenitne reči so zopet tukaj viditi, res edine svoje vrste v Evropi. V prvih sobah nahajajo se starine mnogovrstne, kamnite, lončene, mozajiške itd. Viditi je tù tudi več egipčanskih starih mrtvaških rak in mumij.

Dve mumiji, ena otroška in ena odraslega človeka, ste popolnoma odviti. Groza je človeka gledati te začrnele mrtvaške starodavne ostanke in nehotema se sam sebe praša: kje so tisti časi, ko so te kostí nosile meso? kaj je bil ta človek, kterega stekleno-zasuhle očí strahovito iz votle glave strlé? V drugih sobah nahaja se 143 starinskih železnih oklepov, umetno oblečenih na lesene podobe, tako da žive viteze pred seboj viditi misliš. Veliko teh podob sedí tudi na krepkih lesenih konjskih kipih, ki so z jezdici vred skor vsi v železnih oklepih. Kakošni časi so bili zopet to, ko so ti oklepi zvonec nosili po svetu? — Daljne sobe imajo 1200 podob imenitnih mož iz srednjega veka; 198 slik, ter mnogo mnogo druzih raznovrstnih rečí. Posebnega pozora vredne so tudi vojniške oprave Maksimilijana I., Skanderbeg-a, vojvoda Aleksander Farnase Parmezanškega; orožje Kara Mustafa, Zrinji-a; bavta Montezuma, cesarja mehikanskega; zastava Štefan Fadinger-jeva, kakor tudi mnogo orožja in obleke iz zapuščine pomorskega kapitana Cook-a, ki je dvakrat objadral ves zemeljski krog. — Pa kje sem Ti, brate, v stanu vse popisati v enemu pismu, kar se tù vidi; kajti dve knjigi je spisal plemeniti Sacken o rečeh, ki so razstavljene v sloveči ambražki zbirki. Le po večem sem si ogledal arzenal in Belvedere, pa glej, sopet je bilo pol dneva proč. Kako sem preživel drugo polovico dneva, o tem, blagi moj, v naslednjem listu. — Lepo Te pozdravlja

Tvoj iskreni

Jože Žlindrovič.

Dopisi.

V Celji 24. febr. = Z velikim veseljem smo brali v „Novicah“, da je ljubljanska hranilnica 16. februarja slovenski Matici 3000 gold. darovala. Slava in hvala! Še več takih darov, in Matica bo veselo začela svoje delovanje! — Ker pa, kakor pravijo, svet na prošnjah stojí, omenimo tukaj, da bi po naših mislih ne bilo napčno, da bi se tako veljavni možjé iz spodnjega Štajarskega tudi do graške hranilnice, ktera vsako leto za občekoristne naprave, posebno pa za omiko ljudstva (kakor za vseučilišče, tehniko, srednje in ljudske šole, umetniška društva, biblioteke, bolnišnice itd.), zares tako obilne in zdatne darove odločuje, kakor nobena druga, pred njenim letnim zborom obrnili s prošnjo, da bi tudi ona ne pozabila slovenske Matice, ki je sedaj za duševno omiko slovenskih Štajarcev najvažniša in vse podpore vredna naprava. Blagodušnost in radodarnost ravnateljev in odbornikov graške hranilnice nam daje trdno upanje, da ta prošnja ne bode zastonj. — Tudi v Celji smo z novim letom hranilnico dobili; ob torkih in petkih ima zmiraj na kupe ljudí, ki bi radi denarja na posodo dobili, ker zares strašna je stiska pri nas za denar. — Pustne veselice v naši čitavnici so do malega pri kraji; zavoljo čisto domačega obnašanja so vsem posebno prijetni in priljubljeni močno obiskovani večeri vsako sredo, in zadnji čas tudi ob nedeljah. — Ker je sedanji prostor v čitavnici že zopet veliko pretesen, smo imeli dva velika plesa v dvorani „pri Jelenu“, od kterih je bil drugi 12. dne t. m. posebno lep in zeló obiskan; čez 70 gospá in gospodičin je kinčalo veselo društvo do poznega jutra. Pleše se tukaj 8 različnih plesov, med temi „Kolo“ in „Slavjanka“; le škoda, da se je stari, daleč sloveči narodni „štajarski ples“ tako zlo zanemaril, da ga tukaj, kjer je bil domá, mladi ljudjé več ne znajo. — 2. februarja pa je bila beseda v spomin Vodniku, pri kteri se je po govorih, deklamacijah in pesmih prav izvrstno in „con animo“ igrala „Županova Micika.“ Čeravno mislimo, da gledišćine igre v drugih, kakoršne so čitavnice, ne spadajo pod javno kritiko v časopisih, si vendar ne moremo kaj, da ne bi vsem gospodičinam in gospodom ne izrekli svoje prisrčne zahvale za njih trud in za veselje, ki so ga nam napravili. Pri ti igri je 5 udov prvikrat na oder stopilo. Gospodičina V. M. je glavno rolo „Miciko“ ravno tako gladko in prijetno, kakor umetno igrala, in nam pokazala, da je svojo nalogo temeljito premislila; upamo jo prav kmali zopet na odru pozdraviti; gospod Š. je bil izvrsten župan, ravno tako moder, kakor prijazen mož; Süsheim in Windberg sta svoji bolj težki in nehvaležni nalogi prav hvalevredno dovršila; gosp. P. pa je bil „Glažek“, kar ga je, od vrha do tal. Anže in Podgorska sta nam že iz poprejšnjih iger priljubljena znanca, ki sta nam vnovič pokazala, da sta desák, ki svet pomenijo, že dobro privajena. — Ker bo treba v postu ples z bolj duševnimi rečmi nadomestiti, prosimo častiti odbor naše čitavnice, ktera je ena najmočnejših izmed vseh (šteje že 200 udov), da bi še posebno skrbel za umetniške produkcije, deklamacije itd. Ker čitavnici popred, dokler je bila še slaba, ni manjkalo pijanistov, violinistov, viončelistov in drugih umetnikov, in je muzikalno-zanimive besede napravljala, jih bo lahko tudi zdaj, in zatoraj se veselo nadjamo, da se bo ta duševna stran naših veselic zopet prav krepko oživila.

Iz Ptujske gore 20. sveč. — V saboto, 18. t. m. je umrl duhovnik g. Andrej Korošec, ki je tukaj v dosluženosti živel. Nekaka nemila osoda ga je spremljala po potu življenja njegovega. Bil je rajnki štiri leta vojaški duhovnik, kjer mu je začela po neki posebni naključbi pamet slabeti. Spremljal je namreč obsojenca na vislice, kterega je po svojem mnenji nedolžnega sodil. To ga je tako zeló ganilo, da so se mu začele kmali potem možgani mešati. V bolnišnici je toliko ozdravel, da je mogel cerkvena opravila zopet opravljati. Čeravno zmirom bolehen, je vendar rad pomagal domačim duhovnim gospodom, pa tudi sosednim, posebno majšberškim, kajti bil je rojak te fare. V četrtek, 16. tega meseca, ga je položila nevarna bolezen v posteljo, iz ktere ni več vstal. Zaspal je v Gospodu. Velika množica ljudí, več gg. duhovnov in učiteljev in vojaških častnikov je spremljalo k grobu svojega ljubljenca. Naj mu bo zemljica lahka!

J. L. Rakoljski.

Novigrad v Istri 25. sveč. — Stari Grki so imeli navado, slaviti dela svojih mož, ki so se z vso močjo trudili za blagor drage domovine, da bi tako druge spodbudili in vnemali jih posnemati. V to so jim služile olimpiške igre, pri kterih so imeli telovadske vaje, in prebirale se najbolj izvrstne pesmi, ktere so prepevale djanja hrabrih mož svojega naroda. Pri teh igrah se je marsikterega čutje vnelo, da je sklenil zvesto posnemati slavljena dela, in res! mogočni izgledi hrabrosti so rodili junake, kterih imena je poznal ves narod, in ktere so spoštovali tudi drugi omikani sosedje. Al nimajo veselice v naših čitavnicah enakega namena? Tu se predstavljajo izvrstna dela slovenskega uma; tù se prepevajo premili napevi slovenskih muzičnih mojstrov; tu se razvijajo močí slovenskega naroda, ktere bi sicer bile mrtve ostale. Te misli so me sprehajale pri veliki besedi v bistriški čitavnici na Notranjskem dne 19. februarja. Kakor mi je vselej dopadla vsaka letošnja beseda, ta pa zato najbolj, ko sem slišal svoje brate Čiče prepevati. Oblečeni v narodni obleki, namreč v belih ozkih hlačah, v rujavih jopičih, zapeli so nam Fleišmanov zbor „Vojaško“ izvrstno. Nisem še kaj takega domá med samimi Čiči slišal; mi smo bolj vajeni žalostinke peti, kakor popevajo južni Slovani svojega „kraljeviča Marka“, ali pa domače „ani-nina-nina-na-na-i.“ Al tù sem slišal

čiške pevace čveterospev peti tako gladko, tako možko, kakor sem čul gorenske fante prepevati v rajski bleški okolici. Fantje rojaci! le tako naprej in veselje vam bo prijetniše pri petji v prostih urah, ko se bote po težkem trudu oddahnili. Kar pa največ veljá, je to, da kažete svetu, da Čiči nismo zadnji na svetu, ampak da so nepokvarjen, bister, za narodno gibanje in početje vneti del slovanskega naroda, da znajo več, ko samo bruse prodajati. Potem nas je razveseljevala krasna, res prav domača igra „Županova Micika.“ V drugo tù igrana se je slehernemu še lepša dozdevala. Z občno pohvalo je bila zopet dovršena. Samospev „Strgar“, spremljevan z godbo je občutljivo prepeval g. Sever, učitelj podgrajski; napravljen v strgarski obleki, s strguljo na rami in metlo pod pazduho, našteval je svoja dela s prav naravnim spodobljevanjem; za kar mu je posebna slava donela. — Prekrasno so potem pele bistriške čitavniške pevke „Oblakom“ z moškim korom, kakor tudi gosp. dr. Ipavčev „Na ples.“ Zadnja igra je bila „Slep ni lep“, v kteri je Tržičan veliko veliko smeha vzrokoval. Ne smem pozabiti tudi vojaške godbe. Kakor pri prvi besedi, tako so tudi pri tej vedno le narodne igrali tako mojstersko, da zadovoljnost nad muziko se je večkrat z gromovitimi slavoklici razodevala. Lahko tedaj verjameš, dragi čitatelj, da ta dan bo meni in mojim prijatlom, ki še kaj takega vidili in slišali nismo, v vedno živem spominu. Slava Ti, bistriška čitavnica! — Naj pritaknem še to, kar sem v Bistrici zvedel, da tisto prav s trte izvito kazinino tiskarno tožbo, ktero je „Laibacherca“ tako gorko napovedala „Novicam“, je že davno ovrgla sl. sodnija ljubljanska.

Čiški domorodec.

Bistrica na Notranjskem 26. sveč. — 20. dne t. m. je bil pri nas nadžupan reški blagorodni gospod Smaić, 23. dne pa svetli senjski škof Soić. Oba gospoda sta ogledala našo krasno čitavnico s gledišćem ter svojo posebno zadovoljnost izrekla našemu delovanju. Slava prečastitima možakoma!

Iz bistriške doline na Notranjskem. *(Burja — prošnja.)* Dandanes nima samo na Krasu burja svojega plesišča, razširila si ga je dalječ okrog, prilastila si je vso bistriško dolino, in dalje jo smodí v Istro in Hrvaško. Pa ima tudi v teh krajih prav pripraven prostor. Le sèm ter tjè vidiš kak majhen gozdek kakor malo zaplato na orjaški odeji hribov; vse drugo je pa sekira, kar le oko pelje, skrbno posnažila. Dolgo nam je letošnje leto burja prizanašala, in že smo se veselili, da trmaste starke ne bo. 6. dne t. m. ugledamo po snežniških hribih zástavo — nelažljivo napovedovavko silovite burje. Malo po malo začne sopsti dopoldne in igraje snežne muhe donaša iz Snežnika, kakor bi ga česala. Ni se pa dolgo igrala. Kmali popoldne začne tuliti, bučati, vršeti, butati s tako silo, da je groza sprehajala človeka pod streho tako, kakor na ravnem. Kakor sem bil nekdaj neveren Tomaž, ko so mi o burji in njeni moči pripovedovali, dokler je sam nisem skusil, toliko bolj zdaj kličem: Strašna je moč vetrov, kedar zdivjajo! Ravno ta dan sem imel v daljni vasi opravilo, in tù me burja najde. Nekoliko časa se smejam, ko vidim drevesa pripogovati svoje vrhove, ko slišim pokanje hišnih odrov, ko se je prah v oblakih vzdigaval; al smeh me kmali mine, ko mi priteče mož pravit: Zdaj je mojemu komparetu (botru) burja streho podrla, sosedu je hišni oder prizdignila in ga pretí prekucniti. Zdaj slišim grozen ropot. Kaj je? Jokaje sosed kliče na pomoč. Celo streho mu je s skednja vzela, zid končno popolnoma podrla. Hiša, v kteri sem imel opravek, je zidana, pa se je tresla kakor šiba, in piš je opeke s strehe metal kot perje. Tako je 6., 7., 9. in 10. razdevala burja vasí v bistriškem okrogu, da je prežalostno hiše gledati, kako so raztrgane. Koliko bolj žalostno je pa še, če se pomisli, kako jih bodo reveži popravili, ki nimajo ne škope ne denarjev, da bi je kupili. Zraven je malo hiš, ki imajo še živeža zarad preslabe lanske letine, in le s trudom kak sold na cesti vjamejo, da se z močnikom na dan previdijo. Vse to bi revščine vajeni ljudje še strpeli, ako bi jim ne bila burja še druge škode naredila. V bistriški dolini malokdaj sneg dolgo leží. Letos nam je le enkrat malo pobelil, pa je naglo zginil. Ravno zdaj so bile tla kopne, suhe. Pa kaj je burja naredila? Čitatelje moje bi le rad tù imel, da bi jim kazal pušavi enake njive pri mnogih vaséh. Vso gornjo, gnojno, rahlo prst je razpraskala in jo v zavetje in v vasí po ulicah za čevelj, v veliko krajih tudi dva čevlja na debelo nanosila, tako pa tudi sejanje vzela. Zimska setev je tako na mnogih njivah požeta; vès trud ukončan. Ako je kdo milosti in usmiljenja vreden, gotovo so ti, ki jih je burja tako razdjala, kakor bi bili pogoreli, in bi jim bila toča polje pokončala, in ker se ta nesreča blizo sleherno leto ponavlja. Na Vas, slavni državni poslanci, se nesrečni reveži ozirajo, da bi za-nje pri Njih Veličanstvu, svitlemu cesarju, kaj spomnili in prosili, da bi se jim saj pri davkih pregledalo, kakor se milostljivo ravna ž njimi, kterim je toča pridelke pokosila, ali ogenj hiše popalil. Zdaj že davke plačati, jim je silno silno trda šla, kako jih bodo po takem razdjanji plačati mogli zanaprej? Ponižno reveži prosijo milosti!

Od sv. Križa poleg Turna 24. febr. J. S. — Preromantično zasukana novica v 7. listu, da ima žena dva moža, se je, ako meri na našo faro, izcimila iz naslednje prigodbe. Leta 1855 pred pustom se je priženil iz sosednje čateške fare v našo faro F. K. in je bil pozneje v vojake potrjen ter vvrsten polku kralja Belgijanov. Žena mu je porodila meseca maja 1856 sina, ki še živí. F. K. je bil l. 1859 s svojim polkom na Laškem v vojski, in takrat je prešel, da se ni dolgo nič slišalo od njega. Poslednjič je prišlo od vojaškega poveljstva c. k. okrajni gosposki v Trebnem naznanilo, da je bil F. K. v bitvi pri Magenti ranjen in da je potem 20. junija 1859 v Milanu v bolnišnici umrl. Sodnija je napravila potem postavno obravnavo njegovega premoženja in vdova se je leta 1863 vdrugič omožila ter v tem zakonu še do današnjega dne v miru živí. Rajncega F. K. pa ni bilo dosihmal nazaj in ga menda tudi ne bo; toraj tudi ni pravde med njim in med drugim možem njegove vdove zavolj prve pravice in otroka, in je menda tudi ne bo pred kakor na sodni dan, kjer se bota pa obá možá ene žene lahko zastopila po tem, kar je zapisano v sv. evangelii Mark. 12, 25. — Drugo resnično toda žalostno novico vam morem iz bližnje čateške fare — trebanskega okraja — naznaniti. Bili ste ondi v pondeljek 13. dne t. m. v eni vasi dve ženitnini. Brez „voglarije“, ali, kakor na Gorenskem pravijo, brez „zaplečevanja“, „prezalice“, pa se vé da! ženitvanje ne sme miniti. Voglarji ne hodijo le pit in jest, kar se jim dá, temuč večidel vsak tudi bukov ali hrastov kol sabo nese, ki je nalašč za to napravljen. Na tistem koncu, ki ga „voglar“ v rokah drží, je okrogel kakor ročnik, na debelejem koncu mu robe pusté, da se bolj pozná, kamor udari. Redko se tedaj voglarija brez nesreče izide. Tako je bilo tudi tukaj. Premožen mož, ki je bil v svatih, naročí svojemu sinu, da nima na voglarijo iti, in zato prinese vina domú, in reče mesa skuhati, da bi raji domá ostal. Al neubogljivi sin zbere zvečer iz domače in bližnjih vasí nekoliko tovaršev, popijejo vino, in potem gredó s kolmí na voglarijo. Gredoč že enega dobé, in ga do dobrega natepejo; ko pridejo v vas do hiše, kjer so ženitovali, sopet enega pred hišo dobé, in hitro s kolmí

po njem mahnejo, ter mu glavo ubijejo, da je v soboto potem, to je, 18. t. m. umrl. — Žalosten izgled, kaj napravi nepokorščina! Pa tudi zopet eno resno svarílo več, da naj bi se sleherno ponočevanje, zlasti pa še voglarija, ostreje prepovedalo in huje kaznovalo, kakor se zdaj godí!

Iz Kranja 26. febr. *(Iz čitavnice.)* Prihodnjo nedeljo 5. marca ob osmih zvečer bode v tukajšnji čitavnici „beseda.“ Igrala se bo tudi šaloigra v dveh delih „Župan.“ Prijazno se s tem vabijo tukajšnji in zunanji gg. društveniki.

Iz Ljubljane. Na čêlo današnjega lista stavimo gospodarjem po vsem Slovenskem važno novico, ki nam jo je naznanil g. prof. dr. Klun iz Dunaja, da asekuracija pod imenom „Apis“, pri kteri se bode zavarovati mogla vsaka naša domača živina, se je za trdno ustanovila in bode kmali začela sprejemati zavarovanja. Tako dolgo se ta stvar že mota, da smo prav veseli, da je zdaj gotovo. Al kdor pomisli, da taka asekuracija ni kar bodi reč, ker ji je treba močne denarne podlage, da bode izplačevala zavarovila za živino, ktera gospodarjem pogine, ne bode zahteval, da se taka asekuracija hipoma s trte izvije. V današnjem „Oglasniku“ vidijo gospodarji naši, kako veljavni — deloma denarni, deloma izvedeni — možje na čêlu stojé tej družbi, s ktero, kakor slišimo, se utegne skleniti tudi ona družba, ki se je nedavno pričela ustanovljati pod imenom „Taurus.“ In to bi bilo prav, da bi se dobra stvar ne cepila na dvoje, ampak bi vse bilo eno, pa krepko teló. Za to društvo posebno marljivi naš roják gosp. prof. Klun nam je obljubil kmali tudi v slovenskem jeziku poslati pravila (štatute), da gospodarji na drobno zvejo, kako in kaj. Le to želimo, da bi pravila bila prav po domače jasno prestavljena. Kadar pridejo, jih bomo natisnili tudi v „Novicah.“

— Kr. deželno poglavarstvo zagrebško je 17. dne t. m. naši c. k. vladi sporočilo, da — hvala Bogu — je civilno Hrvaško in Slavonsko prosto goveje kuge in da so ondi tedaj dovoljeni živinski sejmi; v vojaški granici ni še potihnila popolnoma; vendar je upanje, da je bode kmali konec. Potem še le bomo tudi mi na Kranjskem in na Štajarskem mirno živeli.

— Da bi za kranjsko deželo tako važni železnici iz Beljaka v Ljubljano in iz Ljubljane v Karlovec ne ostali samo na papirji, je — kakor naznanja za materijalni in duševni blagor domovine naše delavni „Triglav“ v svojem včerajšnjem listu — naš deželni odbor s živo besedo sporočil kupčijski in obrtnijski zbornici ljubljanski, naj skliče brez pomude odbor izvedenih mož, ki bi prevdarili, kako bi se, izprva saj za belaško-ljubljansko železnico, brž začela cesta meriti, kjer bi šla železnica. Stroški bi za to pripravljajoče delo ne bili nepremagljivi (cenijo se na kakih 30.000 gold.) in se gotovo povrnejo, ko se železnica bode rabila; podvzetnik pa se bode gotovo dobil, ako mu vlada vzajemno z državnim zborom, kakor je drugod storila, zagotoví obresti (činže) za potrošeni denar. „Triglav“ upanje razodeva, da bodo Kranjci posnemali Korošce in druge deželane; silna potreba je res, da tudi o tej zadevi stopimo na noge!

— Nadloge tarejo marsikteri kraj mile naše domovine; al groznejše ni nikjer revščine kakor je na Notranjskem, zlasti v senožeškem in ložkem okraji, pa tudi v Podkraji na Vipavskem. Klic preblazega c. kr. gospoda deželnega poglavarja na 1. strani današnjega lista z gorko besedo za te reveže trka na vrata vsacega, kdor jim more kak milodar dati. Živo smo prepričani, da ta klic ne bode klic vpijočega v puščavi! Bog daj, da bi „Novice“ bile tako srečne, da bi prejele obilo obilo miloščine za uboge naše brate! — Radostni povemo, da je tudi čitavnica naša sklenila v poslednji seji 25. dne t. m., da napravi v javnem gledišču našem veliko muzikalno besedo z gledišćino igro na pripomoč tem revežem, pa v svesti smo si, da tudi vse druge čitavnice slovenske bojo po enaki poti pokazale, da niso njih „besede“ samo za veselje svojih udov, temuč da tudi hočejo biti tolažba narodu svojemu, kadar bridke solze toči, ako oče in mati, ki sama glada pojemata, nimata še ovsenega kruha dati prepadenim otročičem svojim!

— „Matica“ je 24. dne t. m. pod predsedstvom svojega načelnika gospoda barona Zois-a imela sejo, v kteri je obravnavala mnogo stvarí. Važniše med njimi so bile: Gosp. Peter Kozler je iz Dunaja poslal 400 iztisov „zemljovida“ svojega in 300 iztisov imenika, ki se bo vezati dal. Kadar bo imenik vezan, more vsak bližnji ud v pisarnici Matičini vzeti svoj delež; unanjim se bo zemljovid poslal ob enem z vabilom v občni zbor, da so stroški zavitka itd. manjši. Sklenjeno je bilo, srčno zahvalo izreči blagemu domoljubu za velikodušni dar, pa ga še prositi za nekoliko več iztisov, ker se je število družbenikov v prvem letu že nabralo na 636, kterim vsem „Matica“ želí podati velecenjeni zemljovid domovine naše. — Na vprašanje: kdaj naj bode občni zbor Matičini, je odgovorilo 25 začasnih odbornikov, da so za mesec maj. Sklenjeno je tedaj bilo pripraviti vse, kar se po pravilih ima z vabilom v zbor izročiti vsakemu udu. — Ker začasni odbor pozná mnogo mož na Kranjskem, do kterih ima trdno zaupanje, da pristopijo „Matici“, je bilo sklenjeno, da se tem gospodom še posebno vabilno pismo pošlje. Ker se na javno prošnjo odborovo ni oglasilo toliko poverjenikov, kakor se je smelo misliti, bi bilo dobro, ako bi častiti začasni odborniki, kjer jih je več skupaj, tudi po druzih krajih to pot nastopili. Da bi odbor še enkrat sam poverjenike izbiral in jih klical v to kolo, ne bi menda imelo dosti vspeha, kajti vsak rodoljub je že davno bral oni poziv in misliti se je smelo, da bode vsak sam pritekel na pomoč, ker ne gré na korist posamnim osebam, ampak vsemu narodu našemu.

— Gospod dr. Valenta, profesor porodoslovja v naši bolnišnici, je prejel te dni od kralj. družbe porodničarske iz Berolina diplom unanjega uda. Ta redka čast, ktera je dosihmal došla celó malo zdravnikom avstrijskim, nas toliko bolj veselí, ker se tako tudi učilnica naša porodoslovska (slovenska in nemška) častno razglaša po svetu.

— Ko je bil poslednji ples v čitavnici naši v nedeljo jako veseliven in poln krasotic naših, je „Južni Sokol“ včeraj sklenil pustne veselice v dvorani čitavničini s zabavo, ktera bo vsem pričujočim še dolgo v spominu živela. To je res: naš „Sokol“ je zmiraj nov in izvrsten v lepem svojem geslu: „Utile dulci.“

— Odbor čitavničini je sklenil v poslednji seji, da se izredni občni zbor skliče prihodnjo nedeljo ob 11. uri dopoldne o zadevah čitavničinega stanovališča, ker gosp. Souvan pri svoji odpovedi ostaja. V tem zboru bode menda za to šlo, da tisti gospodje, ki niso zadovoljni s tem stanovanjem, prevzamejo djansko nalogo, da oskrbé cenejše in pripravniše stanovališče čitavnici, kar jih bode toliko lože stalo, ker po „Slovencu“ imajo že rodoljuba, ki priskoči z 10 do 20000 fl. Želeti je, da v ta ekonomično važni zbor se snidejo vsi udje; saj je stanovanje prvi pogoj vsakemu društvu.

— Mnogospoštovani gosp. dr. Čuber, bivši profesor zdravilstva in ravnatelj bolnišnice ljubljanske, načelnik hranilnice itd. je v nedeljo zvečer po dolgi bolezni v 75. letu svoje starosti umrl. Poslednje dni svojega življenja je doživel še veselje, da je bil v žlahni stan povzdignjen za mnogovrstne zasluge svoje. Ko bi

bil ranjki doživel še prihodnje leto, bi bil obhajal 50-letnico svojega doktorstva. Naj v miru počiva!

— Gosp. Andrej Lenče, po domače Gosposec, znani veliki posestnik v Lavrici, je v 75. letu svoje starosti danes (28. t. m.) umrl.

— Drugi zopet z mnozimi in mnogovrstnimi sestavki bogato obdarjeni zvezek A. Lukšićevega časopisa „Slavische Blätter“ je prišel na svetlo. Drugi pot več o njem.

— *(„Neue freie Presse“ in pa 5 trnov v pêti nemškutarske stranke.)* Imeli smo že več časa mir; zdaj so ga zopet dopisniki znanih listov začeli kaliti. Unidan je „Triest.“ rogovilila, zdaj rogovili dunajska nova „Presse.“ Gosp. dr. Toman je s krepko besedo v včerajšnem „Triglavu“ zavrnil nesramno početje. Da naši bravci vedó, kaj neki je zopet trn v pêti nemškutarjem tukajšnim, ki so svoj žolc izlili v „Neue freie (!!) Presse“, jim povemo hudih 5 trnov. En trn v pêti jim je, da dr. Toman pride v Ljubljano, — on, ki je strah in groza nasprotnikom pravične domače stvarí, jim bo prehudo presedal v glavnem mestu. Tako se ima tolmačiti lažnjivo zvita dopisnikova beseda „nicht jene Freude.“ Drug hud trn jim je, da po vsi domovini visokocenjeni mož plemenitega stanú, v resnici ljubljenec naroda, gosp. baron Anton Zois na čêlu stojí „Matici“, kteri daruje svojo veljavno podporo, kakor je nekdaj Žiga Zois neumrljivega imena se ves daroval domovini. Tretji trn jim je velikodušni dar, ki ga je Matici poklonila hranilnica naša. Tega nikakor ne morejo rogovileži pogoltniti. Če bi bila hranilnica jim darovala za napravo „Narrenabenda“ kaj, oj, to bi bil srborit krik v Izraelu! Četrti trn jim je „Triglav“, ker v njem vidijo šibo, ktera je zmiraj namočena, neporedneže v njihovem jeziku šeškati. Peti trn pa jim je po omenjenem dopisu to, da se tako veselo razcveta narodna stvar in da čedalje bolj veljavni možaki priznavajo, da ne zahtevajo Slovenci celó nič druzega kakor to, da v Avstrii, kteri so bili in bodo vseskozi zvesti in verni sinovi, so ravnopravni z druzimi narodi. Oni želijo omike naroda svojega, ker brez omike ni naroda, je le kùp ljudí; al omika mora le tedaj biti, ako tudi narod veljavo ima v javnem življenji; prvi pogoj temu pa je, da njegov jezik ima vse pravice omikanega naroda — in to so Slovencev „weiter greifende Tendenzen“ očitno izrečene v peticii njih z 22.000 podpisi. Edino, kar je resnično v „Pressinem“ dopisu je to, da pravi, da se obnašajo narodnjaki zdaj tako, „kakor da bi stali pod višo protekcijo.“ Da! to je istina, da stojijo pod višo protekcijo, prav pod najvišo protekcijo — pod protekcijo postave! S prestola Njih Veličanstva presvitlega cesarja je narodom avstrijskim slovesno oklicana ravnopravnost — in to je Slovencev najviša protekcija! Tej zaupamo in te se držimo.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Na političinem polji se pretekli teden ni pripetilo nič posebno važnega. — Zbornica poslancev v dunajskem državnem zboru se še ni lotila pretresovanja denarstvenega; ministerstvo in večina denarstvenega odbora pa ste si čedalje bolj navskriž. Nič se sedaj ne vé, kako se bo izkuhala ta stvar; govorí se po časnikih, da nekoliko poslancev hoče stopiti iz zbora. — Zbornica gospôska se ne sklada s zbornico poslancev o davku za žganje. — Za vsako deželo, po kteri gré železnica, je važen predlog nove postave, po kteri naj železnica polovico tistega davka, ki ga odrajtuje od svojih dohodkov, plačuje tistim občinam (soseskam), skozi ktere gré. Dozdaj se steka ves denar le na Dunaj. — Med cesarskimi rudniki, ki jih hoče ministerstvo prodati, da si nekoliko pomaga iz denarne zadrege, so tudi Št. Štefan in Ivnica na Štajarskem in Idrija na Kranjskem. — „Slovanska beseda“ na Dunaji je imela 25. t. m. občni, precej viharni zbor; grof Črnin je bil izvoljen predsednik; izmed Slovencev pa g. P. Kozler za odbornika. — Zbornica kupčijska v Gradcu je prosila deželnega odbora, naj se potegne zato, da revni štajarski kmetje, ki nimajo denarja, naj bi plačali letos svoj davek s žitom, senom ali z druzimi pridelki. — V Zagrebu so zasačili sleparja v ženski obleki, ki je izdajal ponarejene bankovce po 5 in 1 gold. in papirnate desetice. — V Padovi so zaprli 14 študentov in 11 delavcev, ki so obstali, da so delali za punt. Vseučelišče je zaprto. — O Šlesvik-holštajnskih homatijah ste si vlada pruska in avstrijska tako navskriž, da se bote brž ko ne do dobrega razdrle. — Kraljica španska je tričetrt svojega premoženja darovala deželi. — V Ameriki so se razbile obravnave za mirno spravo med severno in južno državo; iznova bo tedaj tekla bratovska kri na bojišču! — Cesarstvo mehikansko je v hudih stiskah. Ker je vlada ukazala, da cerkveno premoženje je državno premoženje, ji nasprotuje duhovščina na vso moč; mnogi glavarji vojskovodji, ki so se že podvrgli cesarju, se iznova puntajo.

Denarni zapisnik Matičini.

Naslednji gospodje so še za prvo Matičino leto poslali svoje doneske kot ustanovniki:

Gospod Bürger Ljudevit, trgovec v Ljubljani .	10 gold.	— kr.
„ dr. Zupančič Franc, advokat v Ljubljani	10 „	— „
„ dr. Zupan Jožef, deželni odbornik in advokat v Ljubljani	10 „	— „
„ Bernik Lorenc, duh. pomočnik na Vačah	10 „	— „
„ Sorglechner Jožef, kaplan v Trebovljah	10 „	— „
za letni donesek:		
„ Petrič Janez, svetovavec pri c. kr. dež. sodnii v Ljubljani	2 „	— „
„ Košmerl Anton, kaplan v Cerkljah . .	2 „	— „
„ Povše France, duhovni pastir v Črnem Vrhu nad Polhovim Gradcem	2 „	— „
„ Kalan Matija, posestnik na Godešičah .	2 „	— „
	58 gold.	— kr.
S temu, kar so kazale zadnje „Novice“, namreč	9929 „	84 „
Skupaj	9987 gold.	84 kr.

V Ljubljani 19. februarja 1865. Dr. Jer. Zupanec.

Listnica vredništva. Gosp. M. S. v D: Naj se le seka.

Kursi na Dunaji 28. februarja.

5 % metaliki 71 fl. 50 kr. Ažijo srebra 11 fl. 35 kr.
Narodno posojilo 79 fl. — kr. Cekini 5 fl. 32 kr.

Žitna cena

v Ljubljani 25. februarja 1865.

Vagán (Metzen) v novem denarji: pšenice domače 3 fl. 75. — banaške 3 fl. 75. — turšice 3 fl. 2. — soršice 2 fl. 7. — rež 2 fl. 60. — ječmena 2 fl. 54. — prosa 3 fl. 2. — ajde 2 fl. 90. — oves 1 fl. 85.

Loterijne srečke:

V Gradcu / na Dunaji } 25. febr. 1865: **70. 16. 13. 4. 5.** / **44. 19. 57. 42. 21.**

Prihodnje srečkanje v Gradcu in na Dunaji 11. marca.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Tiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.